

Archeologisch vooronderzoek Kontich – Groeningenlei

Natasja Reyns, Jordi Bruggeman en Lies Dierckx

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 218

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2014/102
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Kontich – Groeningenlei

Opdrachtgever: Quackels Woningbouw nv, Groeningenlei 44, B-2550 KONTICH
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM
Administratief toezicht: Alde Verhaert, Onroerend Erfgoed Antwerpen, Lange Kievitstraat 111-113, bus 53,
B-2018 ANTWERPEN

Rapportage: All-Archeo bvba

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2014/12.807/24

© All-Archeo bvba, 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	10
3.3 Onderzoeksopdracht.....	10
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	11
4.1 Landschappelijke context.....	11
4.1.1 Topografie.....	11
4.1.2 Hydrografie.....	11
4.1.3 Bodem.....	12
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	14
4.2.1 Historische gegevens.....	14
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	15
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	17
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	17
5.2 Bespreking sporen.....	21
5.2.1 Zuidelijke zone (WP1-2).....	21
5.2.2 Noordelijke zone (WP3).....	23
6 WAARDERING, ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN, EN ADVIES.....	25
7 BIBLIOGRAFIE.....	29
7.1 Publicaties.....	29
7.2 Websites.....	30
8 BIJLAGEN.....	31
8.1 Lijst van afkortingen.....	31
8.2 Glossarium.....	31
8.3 Archeologische periodes.....	31
8.4 Plannen en tekeningen.....	31
8.5 Harrismatrix.....	32
8.6 Sporenlijst.....	32
8.7 Vondstenlijst.....	33
8.8 CD-rom.....	34

1 Inleiding

Op het terrein zal Quackels Woningbouw nv woningen bouwen. Naar aanleiding van deze plannen werd voorafgaand een prospectie met ingreep in de bodem geadviseerd door het agentschap Onroerend Erfgoed. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein.

Het terreinwerk werd uitgevoerd op 17 april 2014, onder leiding van Natasja Reyns. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever</i>	Quackels Woningbouw nv
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Natasje Reyms
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein
<i>Projectcode</i>	2014/102
<i>Vindplaatsnaam</i>	Kontich – Groeningenlei
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	Zie 3.1 Afbakening studiegebied
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Kontich, afdeling 1, sectie B, perceel: 84P (Partim)
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	17/04/14
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Kontich, Groeningenlei 26-34
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Zie 4.2.2 Archeologische voorkennis
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	Zie 3.3 Onderzoeksopdracht
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Zie 3.2 Aard bedreiging
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing
Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviezen door personen die buiten het project stonden</i>	Niet van toepassing

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Antwerpen, gemeente Kontich (Fig. 1), perceel 84P (kadaster afdeling 1, sectie B). Het projectgebied is volgens het gewestplan gelegen in woongebieden (0100).

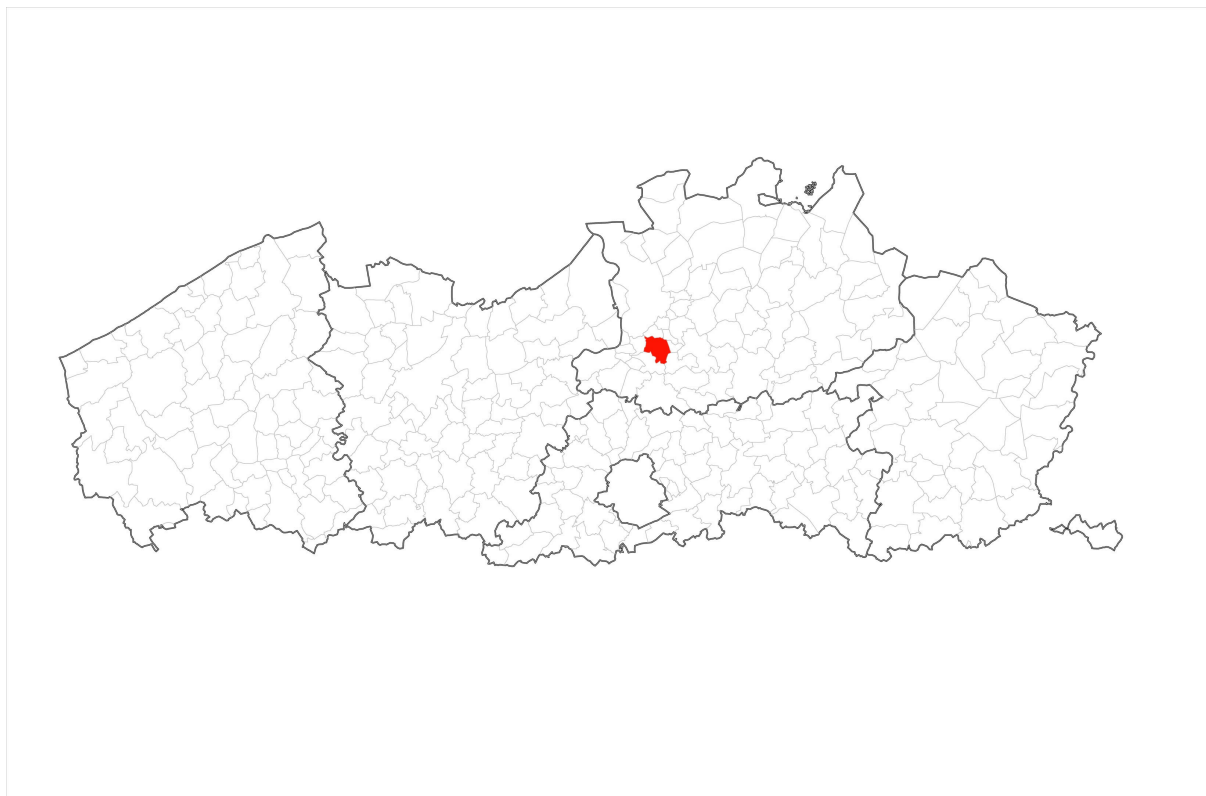

Fig. 1: Situeringssplan Kontich

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
  - Provincie: Antwerpen
  - Locatie: Kontich
  - Plaats: Groeningenlei 26 -34
  - x/y Lambert 72-coördinaten:
    - 154715, 203148
    - 154733, 203288
    - 154668, 203275
    - 154660, 203172

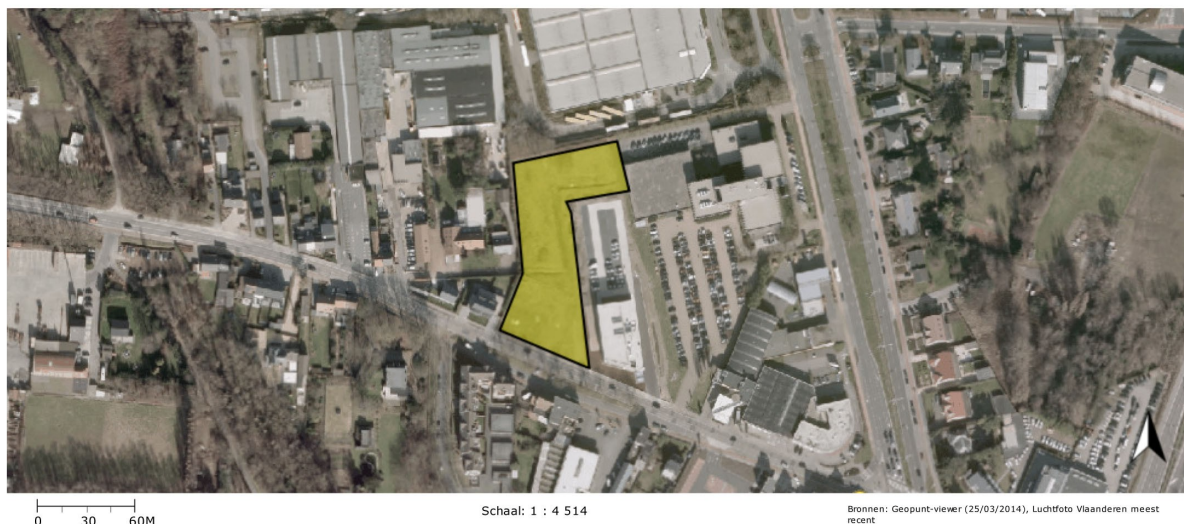

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Het onderzoeksgebied ligt ten noordwesten van het centrum van Kontich. Ten zuiden van het onderzoeksgebied loopt de Groeningenlei.

3.2 Aard bedreiging

Op het terrein zal Quackels Woningbouw nv woningen bouwen. Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken van start kunnen gaan.

3.3 Onderzoeksopdracht

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Wat is de relatie met de bekende archeologische vindplaats CAI 157007?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...) en de archeologische sporen?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op een hoogte van ongeveer 18 m TAW (Fig. 4). Het terrein helt sterk af naar het noorden toe. Halverwege het terrein is bovendien een sterk niveauverschil op te merken. Dit niveauverschil valt samen met een historische perceelsgrens (zie verder).

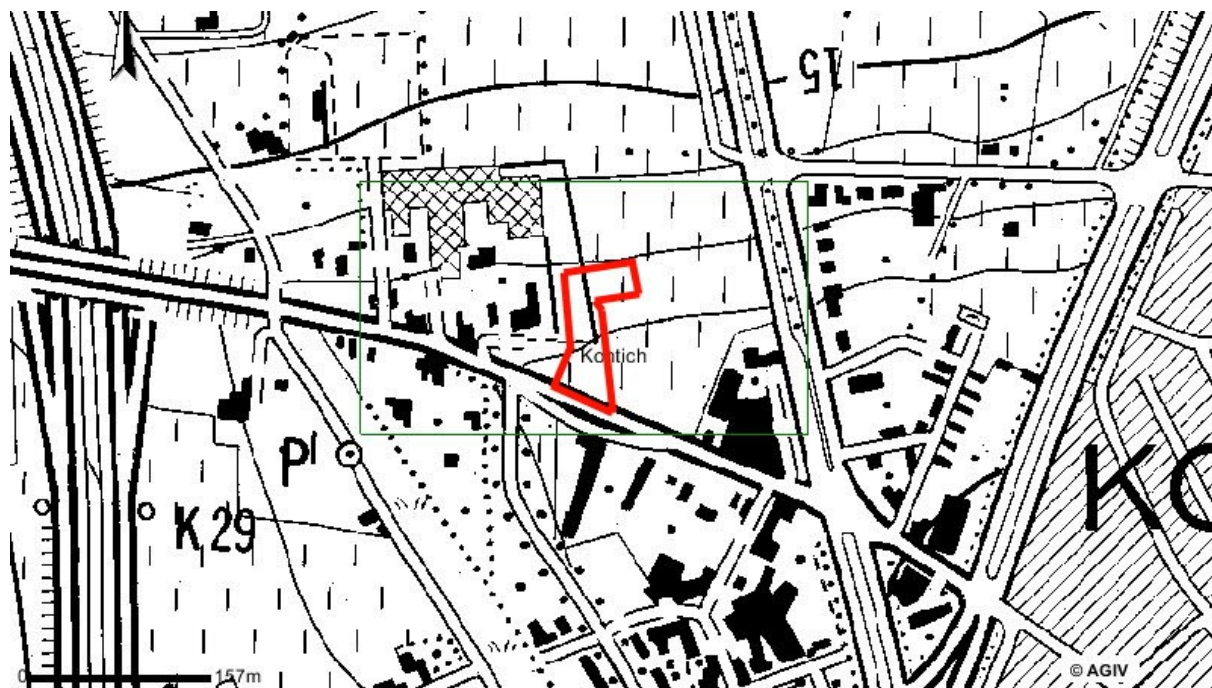

Fig. 3: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is op hydrografisch vlak gelegen binnen het Beneden-Scheldebekken, in de subhydrografische zone Bovenvliet (Fig. 4). In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksterrein zijn geen waterlopen aanwezig.

Fig. 4: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

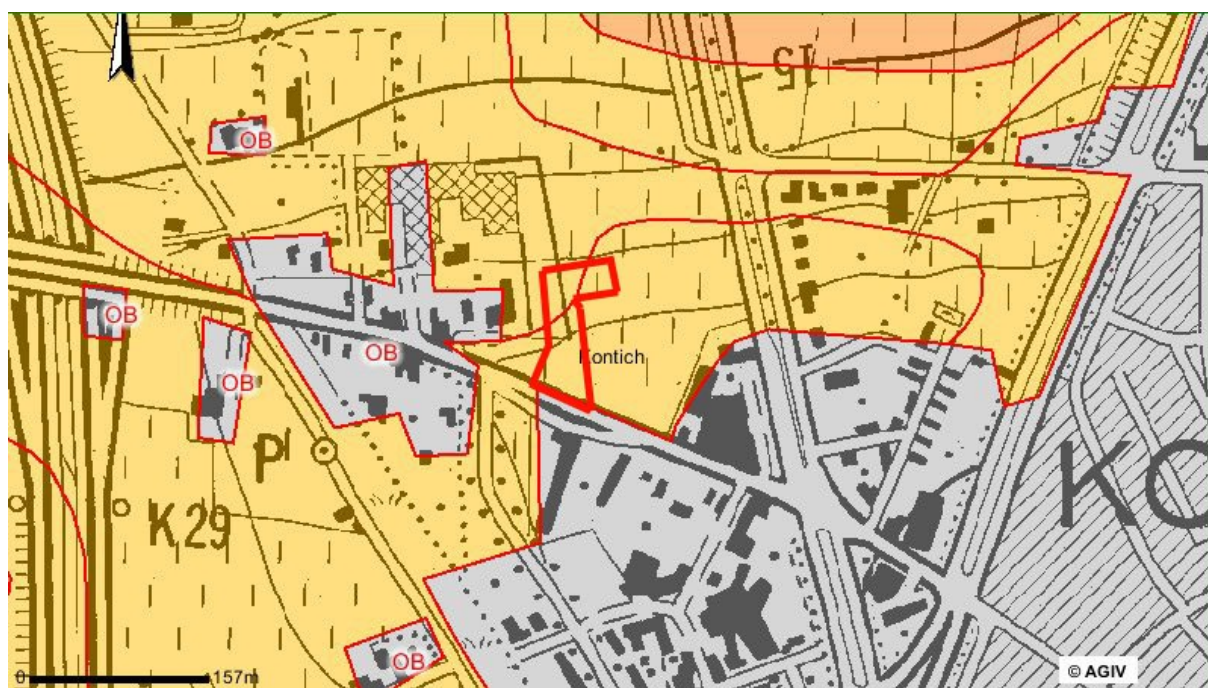

Fig. 5: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het onderzoeksgebied is gelegen in de zandleemstreek. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit de Formatie van Berchem (Bc), gekenmerkt door donkergroen tot zwart zand, sterk glauconiethoudend, plaatselijk schelpen en onderaan kleihoudend.¹

Op de bodemkaart is te zien dat het zuiden en het noordoosten van het onderzoeksgebied zijn aangegeven als een matig droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

B horizont (Pccz). In het noordwesten is een matig natte lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pdcz) aanwezig (Fig. 5).

Fig. 6: WP1PR1

Fig. 7: WP2PR1

De bodemopbouw bestaat in het zuiden van het terrein (WP1PR1) uit een dunne laag teelaarde (A1 horizont), gevolgd door een oudere laag teelaarde (A2 horizont). Deze was gelegen op de C-horizont. De aanwezigheid van een A1- en een A2-horizont wijst er vermoedelijk op dat dit deel van het terrein in het verleden opgehoogd werd. Dit zorgde voor een betere bewaring van het bodemarchief. Het archeologisch niveau bevindt er zich op 44 cm onder het maaiveld.

In het noordwestelijke deel van het terrein (WP2PR1) bestaat de bodemopbouw uit een dunne laag teelaarde (A1-horizont), rechtstreeks gelegen op de C-horizont. Het archeologisch niveau bevindt er zich op slechts 16 cm onder het maaiveld. De bodemopbouw en de geringe diepte van het archeologisch niveau onder het maaiveld wijst er op dat in het verleden dit deel van het terrein mogelijk afgegraven is. Dit betekent een aantasting van het aanwezige bodemarchief.

Tot slot werd in het noordoosten van het onderzoeksgebied nog een andere bodemopbouw vastgesteld (WP3PR1). Hier werden geen resten van de teelaarde meer aangetroffen. De teelaarde werd er afgegraven en vervolgens werd het terrein verhard met grind. De zone eronder werd verstoord, vermoedelijk door de druk van zware machines.

Fig. 8: WP3PR1

Het archeologisch niveau bevond zich op het terrein op een hoogte tussen 16,61 en 18,82 m TAW.

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied. Centraal over het terrein lijkt een dreef te lopen, afgeboord door twee rijen bomen (Fig. 11). Op de Popp kaart (de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp uit 1842-1879) kan gezien worden dat er evenmin bewoning is op de terreinen. De percellering sluit aan bij deze van de Ferrariskaart (Fig. 10).

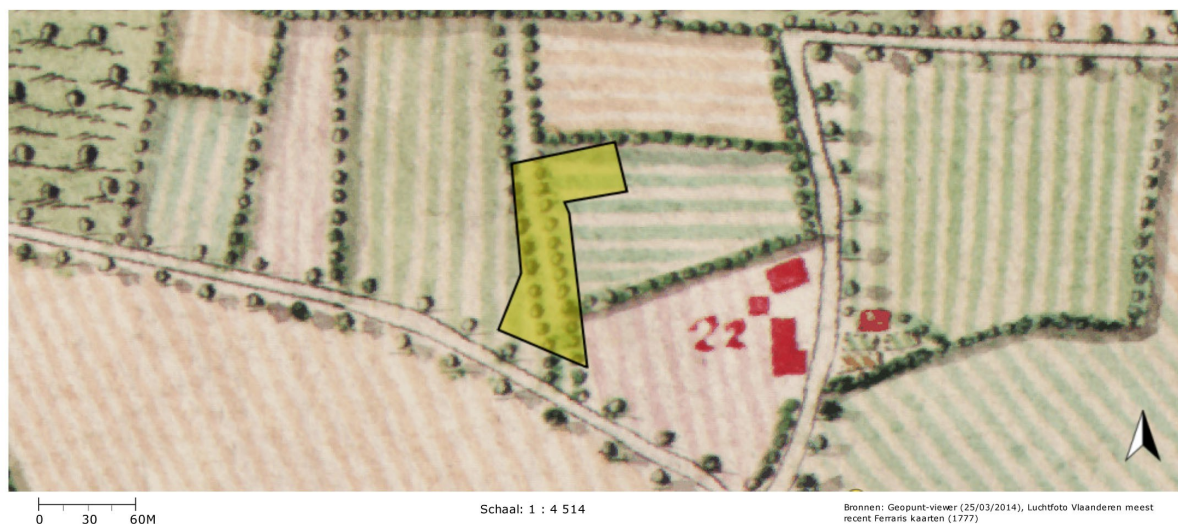

Fig. 9: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.geopunt.be>)

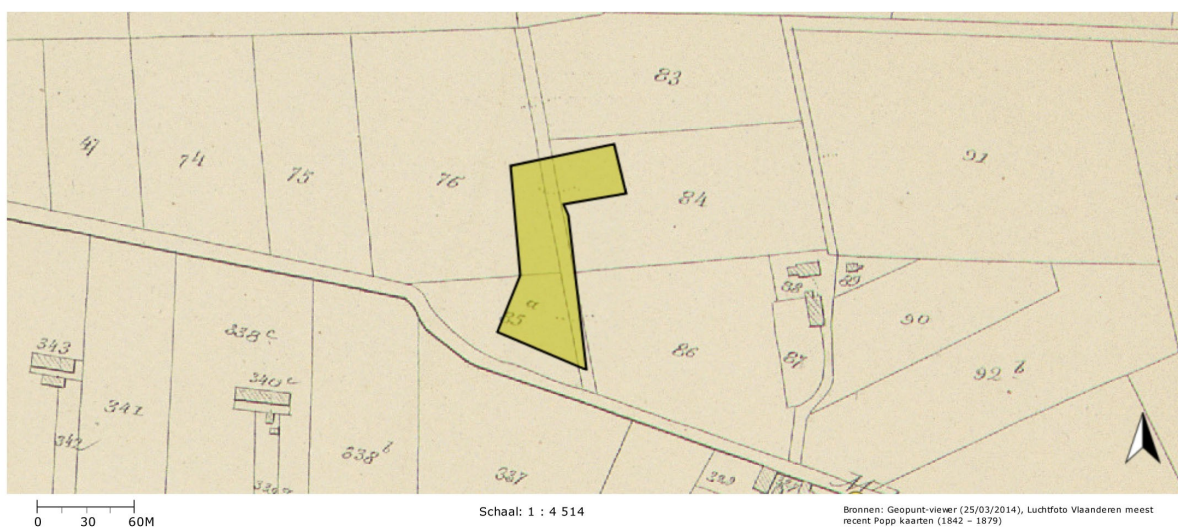

Fig. 10: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (<http://www.geopunt.be>)

4.2.2 Archeologische voorkennis

Op en vlak bij het projectgebied zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 11) verschillende gekende archeologische waarden aanwezig.

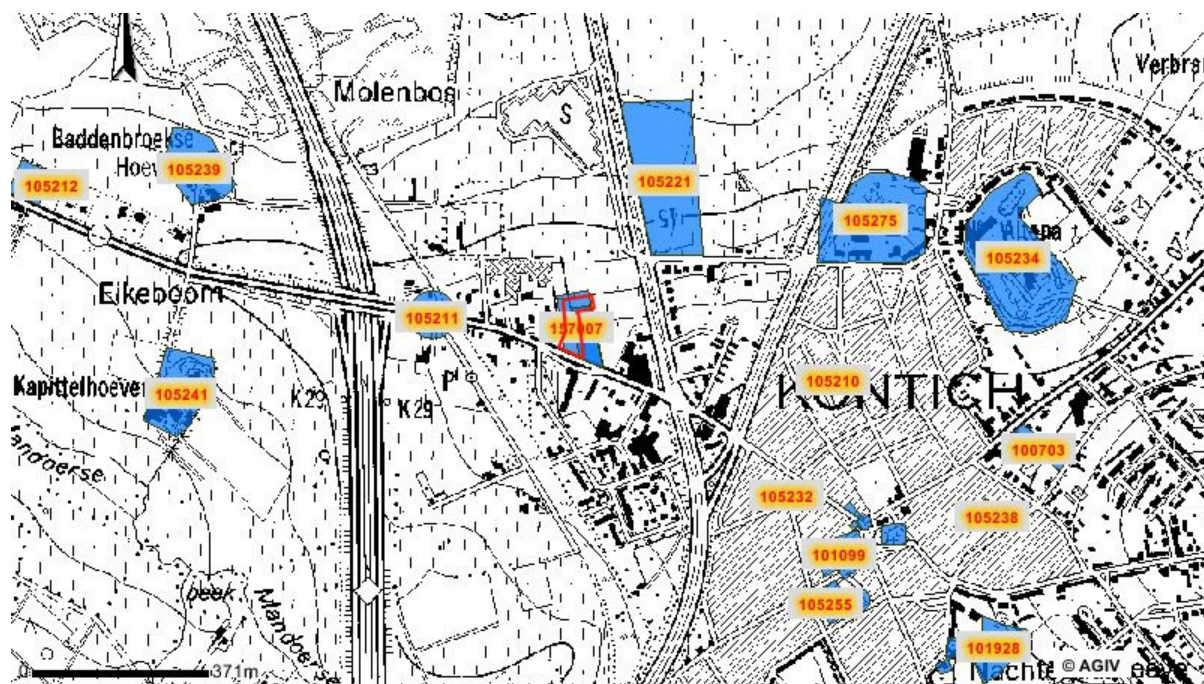

Fig. 11: Overzichtskartaal CAI

Op het onderzoeksgebied is een archeologische site aangegeven:

- CAI 157007: Groeningenlei III. In 2011 vond hier een proefsleuvenonderzoek plaats. Er werd een dubbele greppelstructuur, mogelijk een afbakening van een nederzettingkern, aangetroffen uit de volle middeleeuwen. Ook werden er paalsporen en kuilen van onbepaalde datering aangetroffen.² De afbakening van dit onderzoek werd echter te ruim genomen. Het betreft enkel het naastliggende perceel van het huidige onderzoeksgebied. In het huidige onderzoeksgebied werd nog geen archeologisch vooronderzoek uitgevoerd.

Ten westen zijn volgende waarden aanwezig:

- CAI 105211: Groeningenlei I. Hier werden bewoningssporen uit de Romeinse periode aangetroffen. Het betreft tegulaefragmenten en scherven. Ook werden er waterputten uit de ijzertijd of de middeleeuwen aangetroffen.³
- CAI 105239: Baddenbroekse Hoeven. Voormalige zetel van de het leen- en laathof van Vrijssel: "Hof van Vrijssel". Hier stond een schans uit de late middeleeuwen en een hoeve uit de 17de eeuw.⁴
- CAI 105241: Kapittelhoeven of "te Nieuwen Hove". Het is een site met walgracht. De eerste hoeve dateert al van voor 1347. In de 15de eeuw ontstond er een tweede omwalde hoeve. In 1826 brandde de meest zuidelijke hoeve af en werd de andere gedeeltelijk vernield, maar op dezelfde plaats herbouwd.⁵

² Van Liefvering 2011

³ Lauwers 1974(1); Robberechts 1998, 123-124; Goossenaerts 1985, 34-35; Bauwens-Lesenne 1965, 89; De Maeyer 1979, 82; Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 515; Lauwers 1971, 17; Rahir 1928, 50-51; Anseeuw 1987

⁴ Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 537-538

⁵ Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 540

- CAI 205212: Groeningenlei II. Hier werden bij archeologisch onderzoek in 1974 bewoningssporen, evenals talrijke scherven uit de 2de eeuw, een smeltkroesfragment en ijzerslakken aangetroffen uit de midden-Romeinse periode.⁶

Ten oosten zijn ook een hele reeks archeologische sites gekend:

- CAI 105221: Prins Boudewijnlaan I (Kontich 1). Hier vond een veldprospectie plaats in 1992. Er werd aardewerk uit de volle middeleeuwen aangetroffen, samen met enkele kuilen.⁷
- CAI 105275: Pluysegemhof. Dit is een versterkt kasteel uit de late middeleeuwen. Er werden twee circulaire grachten (de slotgrachten van het kasteel) en bouwmetaal van het kasteel aangetroffen.⁸
- CAI 105234: Kasteel Altena. Alleenstaande hoeve, mogelijk al uit de late middeleeuwen.⁹
- CAI 105210: Pluysegemveld. Hier werd een toevalsvondst gedaan in 1954. Het zou een begraving zijn met een fragment van een grote pot, waarin een klein bijpotje gezeten was.¹⁰
- CAI 100703: Antwerpsesteenweg 54. Een Romeinse afvalkuil met scherven werd ontdekt bij het uitgraven van een privé-zwembad in 2004.
- CAI 105232: Molenstraat 39: archeologisch onderzoek leverde in 1988 een kuil met een handgevormde scherf in de vulling op.¹¹
- CAI 105238: De Nachtegaal. Voormalige "Franse School", een alleenstaand huis uit de 17de eeuw.¹²
- CAI 101099: Sint-Martenskerk. In 1993 vond hier onderzoek plaats, bij de heraanleg van het Sint-Martinusplein. Vermoedelijk lag de Sint-Martenskerk op deze plaats, maar archeologische vaststellingen ervan zijn niet gedaan.¹³
- CAI 105255: Hofke Janssens, een alleenstaande hoeve uit de 17de eeuw.¹⁴
- CAI 101928: Nachtegaalhoeve 1 (Verkaveling Matexi-Finspico). Hier vond een proefsleuvenonderzoek plaats in 2003 en een noodopgraving in 2005. Er werden een huisplattegrond en verschillende spijkers uit de vroege ijzertijd aangetroffen. Ook werd er een urngraf en een brandrestengraf aangetroffen. Uit de middeleeuwen (10de – 11de eeuw) werden een waterput, paalsporen, kuilen en greppels aangetroffen.¹⁵

De gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied wijzen op een rijk verleden. De vondsten omvatten zowel bewoningssporen als begravingssporen en omvatten waarden uit de ijzertijd, Romeinse tijd, middeleeuwen en nieuwe tijd. De vele vondsten in de omgeving van het onderzoeksgebied en de vondst van bewoningssporen – zij het in beperkte mate – op het naburige perceel, maken dat de kans groot is op het aantreffen van archeologische belangrijke waarden binnen het onderzoeksgebied.

6 Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 542; Lauwers 1974(2), 81; Cuyt 1987, 127-144

7 Troupin 1992, 80-81

8 Verbeeck 1988(1), 29; Van Passen 1964, 495-497

9 Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 521-523

10 Meex 1972, 37; S.N. 1998, 551; Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 91; Goossenaerts 1985, 34; Van Passen 1964, 25-26; Meex 1976

11 Verbeeck 1988(2), 27

12 Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 528

13 Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 579 en 581; Verbeeck 1993, 66-69

14 Plomteux/Steyaert/Wylleman 1985, 524

15 Verbeeck 2006(2), 73-82; Verbeeck 2006(1), 92-99; De Mulder/Van Strydonck 2008, 61-63; Verbeeck/Annaert 2007, 167-172; De Mulder *et al.* 2012

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12,5 % van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10 % door middel van proefsleuven en 2,5 % door middel van kijkvensters en/of dwarsseuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

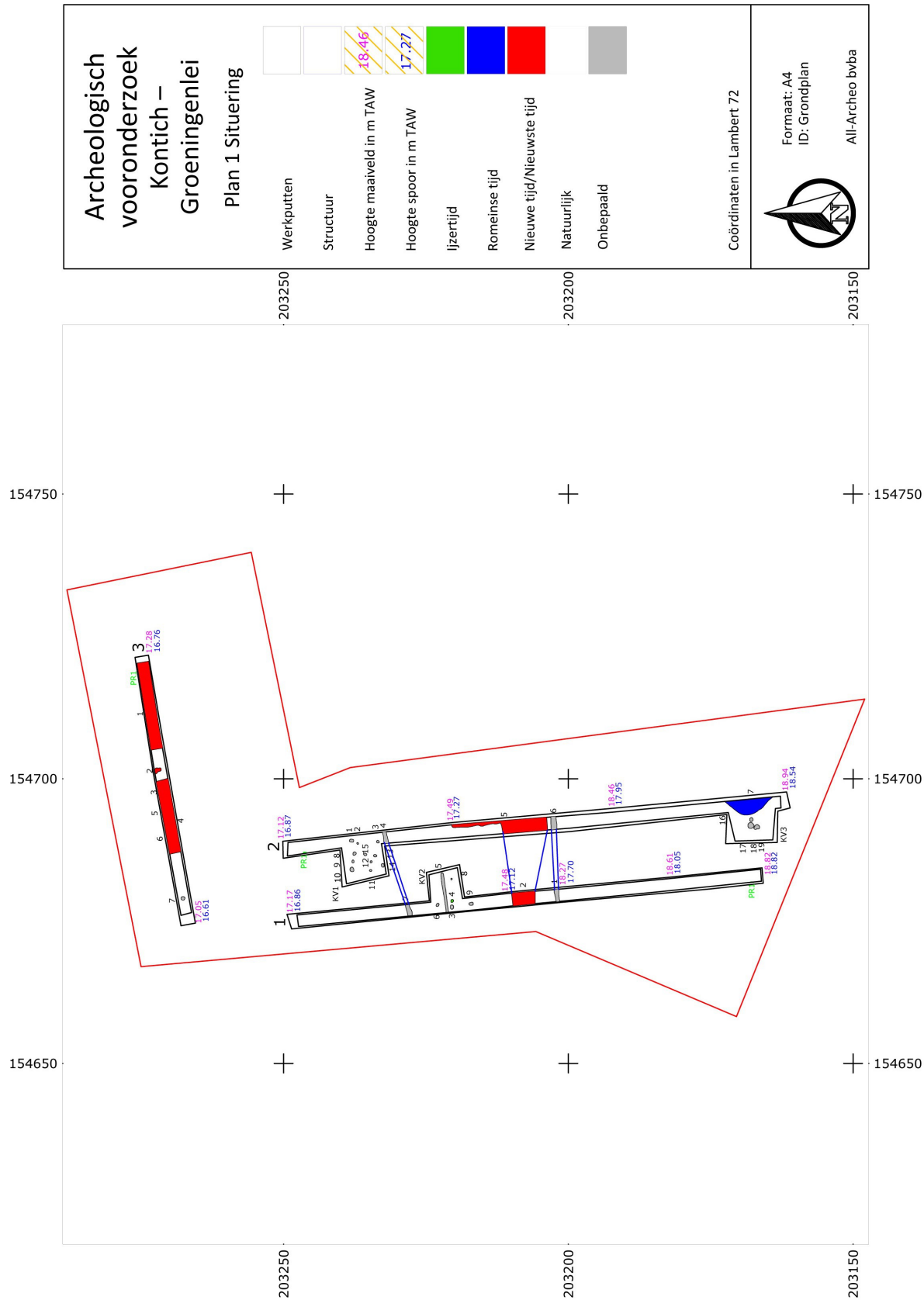
Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 2 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 5656 m². Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 5656 m²
  - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 566 m²
  - Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarsseuven = 2,5 % of 141 m²
- Onderzochte oppervlakte: 746 m² of 13,19% van het onderzoeksgebied
  - Aantal aangelegde werkputten: 3 = 577 m²
  - Aantal aangelegde kijkvensters: 3 = 169 m²

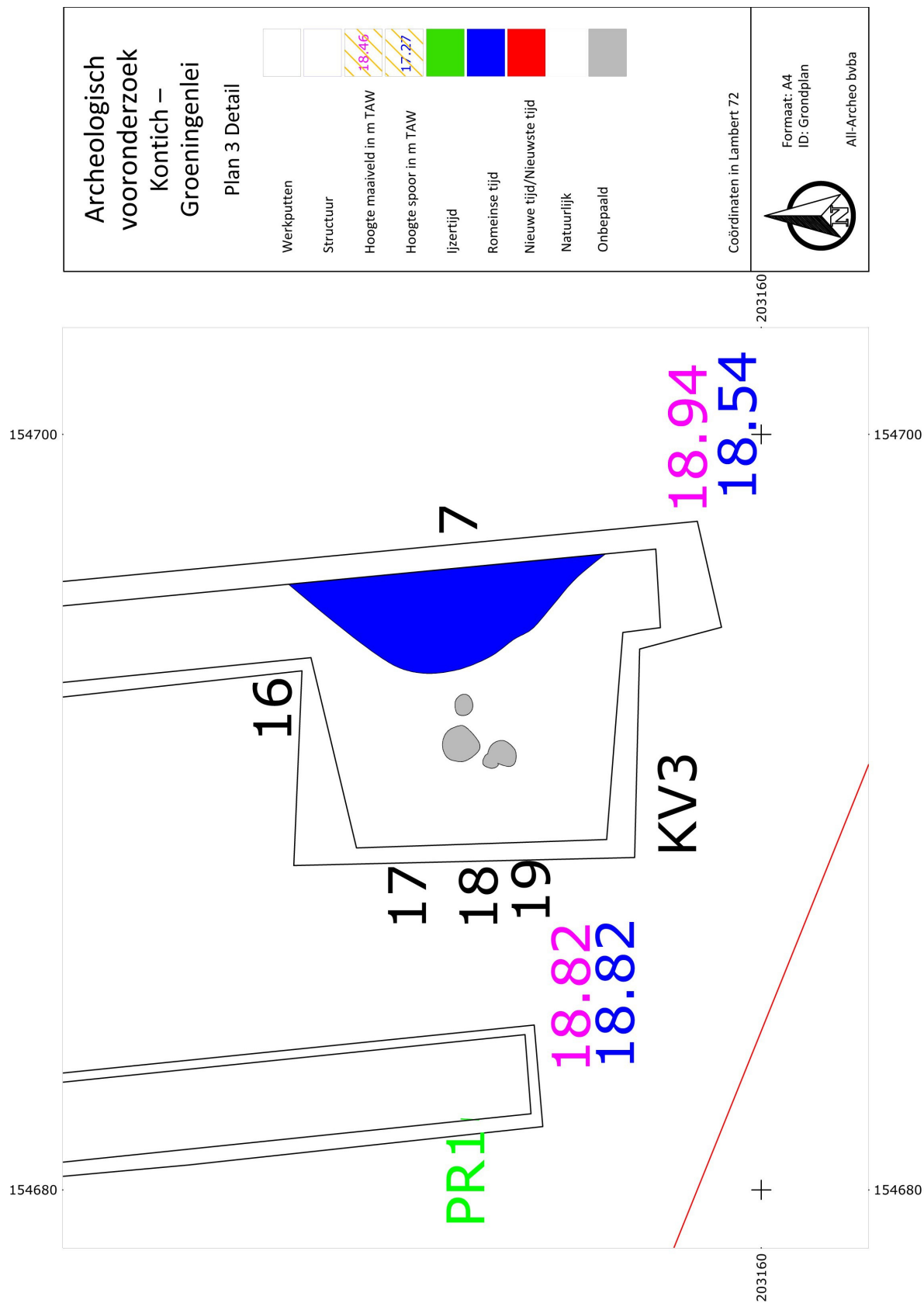

Fig. 13: Detail zuidelijke zone

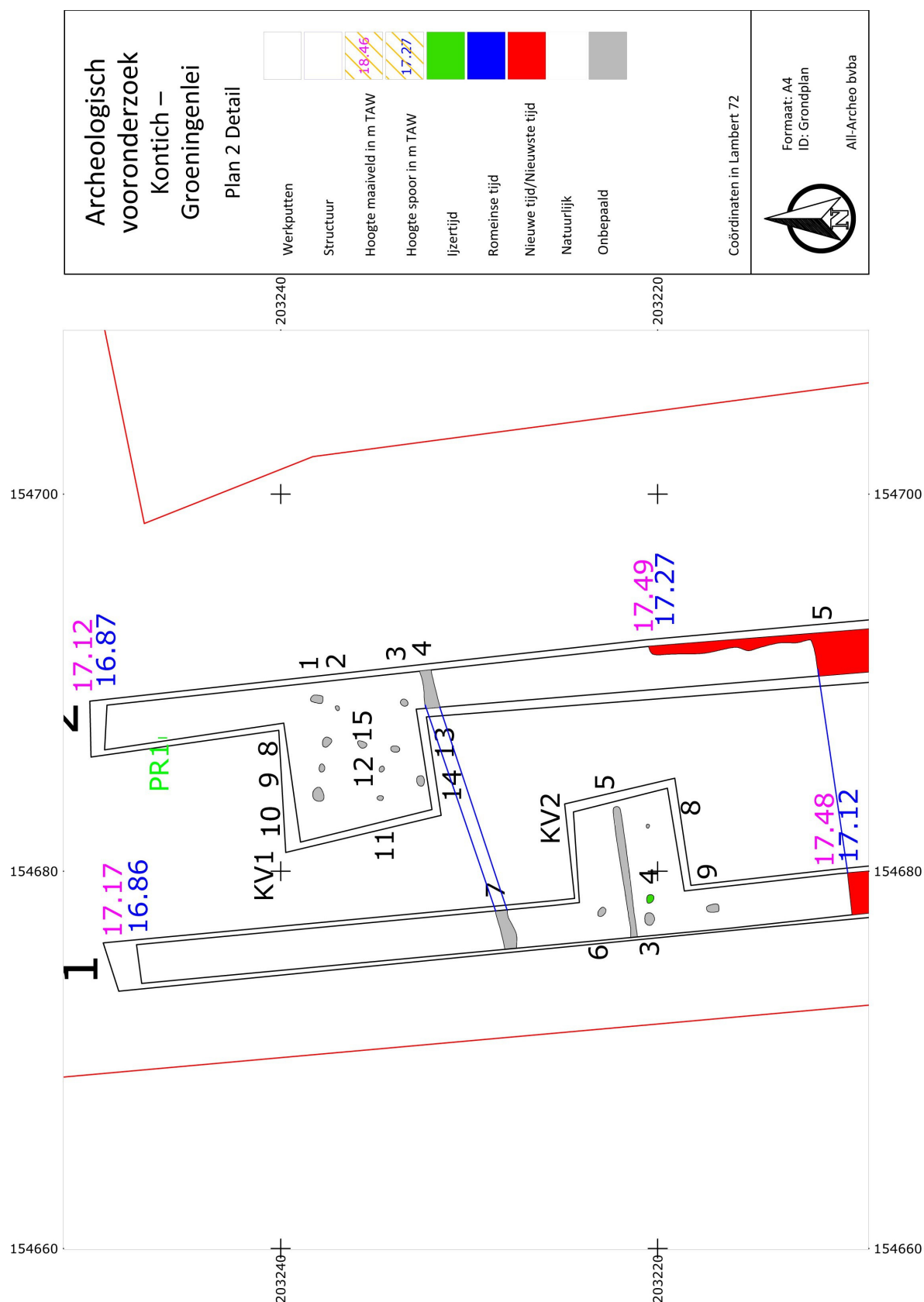

Fig. 14: Detail centrale zone

5.2 Bespreking sporen

5.2.1 Zuidelijke zone (WP1-2)

In het zuiden van werkput 2, ter hoogte van de straatzijde, werd een kijkvenster aangelegd op een kuil met Romeins materiaal (WP2S7). De kuil heeft een lichtgrijze gevlekte vulling en een maximale geregistreerde lengte van 8,41 m. Een boring geeft een bewaarde diepte van 40 cm aan. Vondstmateriaal omvat een rand- en vier wandfragmenten van een kookpot, een wandfragment van een geverfde beker, een wandfragment kruikwaar en een wandfragment dakpan. De vondsten wijzen op een datering in de midden-Romeinse tijd.

Fig. 15: Randfragment kookpot uit WP2S7 (1/2)

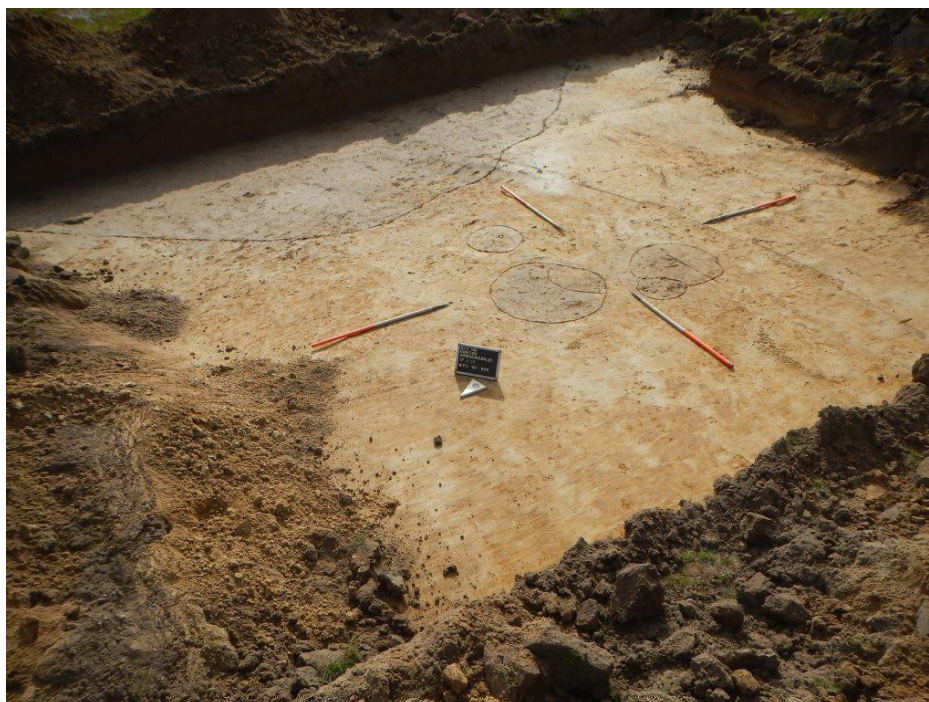

Fig. 16: Overzicht van het kijkvenster met WP2S7 en WP2S16-19

Aansluitend bij de kuil werden nog vier paalsporen aangetroffen: WP2S16-19. De paalsporen hebben een lichtgrijze tot -bruine gevlekte vulling en hebben een eerder ronde vorm. In WP2S17 werd nog de aflijning van een paalkern onderscheiden. Deze heeft een lichte geelgrijze gevlekte vulling. WP2S16 en WP2S18 zijn kleine paalsporen met een gemiddelde diameter van 55 cm. WP2S17 en WP2S19 zijn grotere paalsporen, met een gemiddelde diameter van 97 cm. Een boring in WP2S17 wijst op een bewaarde diepte van 17 cm.

De vondst van de paalsporen, in combinatie met een grote kuil uit de Romeinse tijd, lijkt er op te wijzen dat zich in deze zone een potstalwoning bevindt, vermoedelijk van het Alphen-Ekeren type. Een potstalwoning heeft een verdiept stalgedeelte en wijst op veeteelt.¹⁶ Daarmee wijst het op de aanwezigheid van een bewoningserf uit de midden-Romeinse tijd.

Mogelijk is de greppelstructuur WP1S1 en WP2S6 hieraan gerelateerd, hoewel dit slechts een hypothese is die nu nog niet getest kan worden. De greppel bevatte immers geen

¹⁶ Delaruelle/Verbeek/De Clercq 2004, 202

vondstmateriaal, waardoor een datering onzeker is. De greppelstructuur heeft een lichtgrijze gevlekte vulling, een oost-west oriëntatie en een gemiddelde breedte van 72 cm.

Net ten noorden hiervan, bevindt zich een tweede greppelstructuur: WP1S2 en WP2S5. Deze heeft een grijsgele gevlekte vulling en een breedte tussen 4,08 en 7,82 m. De greppelstructuur bevindt zich op de grens tussen twee percelen, die te zien is op de Popp kaart. Hierdoor is de greppelstructuur te interpreteren als een perceelsgreppel uit de nieuwste tijd.

Ten noorden hiervan werd in werkput 1 een concentratie aan paalsporen aangetroffen: WP1S3-4, WP1S6 en WP1S8-9. De paalsporen hebben een lichtgrijze gevlekte vulling en zijn eerder ovaal van vorm en hebben een gemiddelde lengte van 47 cm. Enkel WP1S8 is kleiner, rond van vorm en heeft een diameter van 17 cm. Een boring in WP1S3 wijst op een bewaarde diepte van 25 cm. WP1S4 bevatte een wandfragment handgevormd aardewerk, vermoedelijk te dateren in de ijzertijd.

Fig. 17: WP1S1

Fig. 18: WP1S3

Fig. 19: WP1S5

In de zone van de net besproken paalsporen bevindt zich een greppel: WP1S5. Deze heeft eveneens een lichtgrijze gevlekte vulling, een oost-west oriëntatie en een gemiddelde breedte van 39 cm. Een boring wijst op een bewaarde diepte van 12 cm. De greppel bevatte geen vondstmateriaal, maar heeft wel een gelijkaardige vulling als het ijzertijdspoor.

Ten noorden bevindt zich opnieuw een greppelstructuur, bestaande uit WP1S7 en WP2S4. De structuur heeft een lichtgrijze gevlekte vulling, een noordoost-zuidwest oriëntatie en een gemiddelde breedte van 60

Fig. 20: WP1S7

cm. De greppelstructuur bevatte geen vondstmateriaal, maar heeft wel een gelijkaardige vulling als het ijzertijdspeer.

Fig. 21: Overzicht van het kijkvenster met WP2S1-3 en WP2S8-14

Ten noorden van WP2S4 werd gestoten op een concentratie paalsporen: WP2S1-3 en WP2S8-14. De sporen hebben een licht- tot donkergrijze gevlekte vulling en zijn eerder ovaal van vorm. Ze hebben een gemiddelde lengte tussen 28 en 69 cm. Een boring in WP2S8 wijst op een bewaarde diepte van 20 cm. De paalsporen bevatten geen vondstmateriaal. De regelmatige inplanting van de paalsporen wijst op de aanwezigheid van een gebouwplattengrond, die vermoedelijk te plaatsen is in de ijzertijd. Mogelijk betreft het een type met geschrante zetting van palen, maar aan de hand van een vooronderzoek is het ruimtelijk inzicht te beperkt om hier met zekerheid uitspraken over te doen.

5.2.2 Noordelijke zone (WP3)

In het oosten van werkput 3 werden achtereenvolgens verschillende verstoringen vastgesteld. Het gaat om WP3S1, WP3S3, WP3S5 en WP3S6. Daartussen bevindt zich nog een kuil, WP3S2. Deze heeft een donkere grijsgele gevlekte vulling, die gelijkaardig is aan de verstoringen. In de verstoorde zone was tot slot ook nog een greppel of bandenspoor zichtbaar: WP3S4. Deze heeft een grijze gevlekte vulling, een noordoost-zuidwest oriëntatie en een gemiddelde breedte van 43 cm.

Fig. 22: WP3S6

Fig. 23: WP3S2

Fig. 24: WP3S4-5

Fig. 25: WP3S7

In het westen van werkput 3 bevond zich nog een onverstoorde zone. Hierin werd nog een paalspoor aangetroffen: WP3S7. Het is een rond paalspoor met een lichtgrijze gevlekte vulling en een diameter van 53 cm. Het spoor bevatte geen vondstmateriaal, maar sluit qua vulling wel aan bij de sporen die in de ijzertijd te dateren zijn.

6 Waardering, analyse van de geplande situatie: effecten, en advies

- Zijn er sporen aanwezig?
  - Over het volledige terrein werden sporen aangetroffen. Vooral centraal op het terrein bevindt zich een grotere concentratie aan sporen.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
  - De vastgestelde sporen zijn allemaal antropogeen van aard.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
  - De bewaringstoestand van de sporen blijkt goed. Dit werd geëvalueerd aan de hand van de diepte van de sporen, die onderzocht werd door middel van boringen.
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
  - De sporen maken deel uit van verschillende structuren. Enerzijds werden drie greppelstructuren aangetroffen, anderzijds werden de resten van minstens twee gebouwplattegronden vastgesteld.
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
  - De sporen behoren tot verschillende periodes. De bewoningssporen zijn enerzijds te dateren in de ijzertijd en anderzijds in de Romeinse tijd. Daarnaast werden een perceelsgreppel en enkele verstoringen aangetroffen uit de nieuwste tijd.
- Wat is de relatie met de bekende archeologische vindplaats CAI 157007?
  - CAI 157007 omvat de vondst van een dubbele greppelstructuur, mogelijk een afbakening van een nederzettingkern, uit de volle middeleeuwen. Ook werden er paalsporen en kuilen van onbepaalde datering aangetroffen.
  - De paalsporen en kuilen van onbepaalde datering vinden mogelijk aansluiting bij de bewoningssporen uit de ijzertijd en Romeinse tijd, die aangetroffen werden binnen het onderzoeksgebied. Hieruit lijkt af te leiden dat de bewoningssporen zich nog verder ten oosten van het onderzoeksgebied uitstrekken.
- Is er nood aan een vervolgonderzoek?
  - De vondst van bewoningssporen uit de ijzertijd en de Romeinse tijd, lijkt te wijzen op de aanwezigheid van minstens twee bewoningsserven binnen het onderzoeksgebied. De goede bewaringstoestand van het bodemarchief maakt dat verder onderzoek van de resten nog bijkomende informatie kan opleveren over de spreiding en evolutie van de bewoning tijdens de ijzertijd en de Romeinse tijd in Kontich.
  - In het bijzonder verder onderzoek van de vermoedelijke podstalwoning kan erg waardevolle informatie opleveren over de functionele indeling tijdens de Romeinse tijd, in functie van de geografisch spreiding. Het lijkt er immers meer en meer op dat de gekende nederzetting van Kontich – Kazerne vooral een ondersteunende functie kende voor de omgeving. Het was meer bepaald een economisch centrum. Dit betekent dat andere functies zoals agrarische activiteiten, zich in de regio rond de nederzetting afgespeeld moeten hebben. Aanwijzingen hiervoor zijn echter tot op heden schaars.
  - Er wordt een zone van 4145 m² geadviseerd voor verder onderzoek, aan de hand van een opgraving.
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
  - De vondst van minstens twee gebouwplattegronden, wijst op de aanwezigheid van minstens twee bewoningsserven. Hierop bevinden zich regelmatig ook waterputten, die de bewoners voorzagen van water. Bij een opgraving moet er dan ook rekening mee gehouden worden, dat de kans bestaat dat waterputten aangetroffen worden.

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
  - Tijdens het onderzoek werden in werkputten 1 en 2 intacte bodemprofielen geregistreerd. Deze vertoonden een bodemopbouw bestaande uit een A1 horizont, gevolgd door een A2-horizont op het zuidelijke deel van het terrein en tot slot gelegen op de C-horizont.
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
  - Mogelijk is het zuidelijke deel van het terrein in het verleden opgehoogd, waardoor zich een A1- en een A2-horizont vormde.
  - In het noordoosten van het onderzoeksgebied werd het terrein in het verleden afgegraven en daarna verhard met grind. Hier is de oorspronkelijke bodemopbouw verdwenen.
- Zijn er tekenen van erosie?
  - De ondiepe ligging van het noordwestelijke deel van het terrein lijkt er op te wijzen dat een deel van de oorspronkelijke bodemopbouw hier verdwenen is. Dit kan door het gedeeltelijk afgraven van het terrein (waarna de teelaarde misschien aangebracht werd op het zuidelijke deel van het terrein). Teken van erosie werden tijdens het onderzoek niet vastgesteld.
- Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...) en de archeologische sporen?
  - Het terrein bevindt zich op de noordwestelijke uitloper van een rug, op de overgang naar een beperkte depressie in het landschap. De bodem vertoont er een overgang van een matig droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont in het zuiden en het noordoosten van het onderzoeksgebied, naar een matig natte lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont in het noordwesten. Deze overgangszone maakte het mogelijk een interessante vestigingslocatie. De bewoningssporen die aangetroffen werden, zijn duidelijk op de drogere zones gesitueerd.

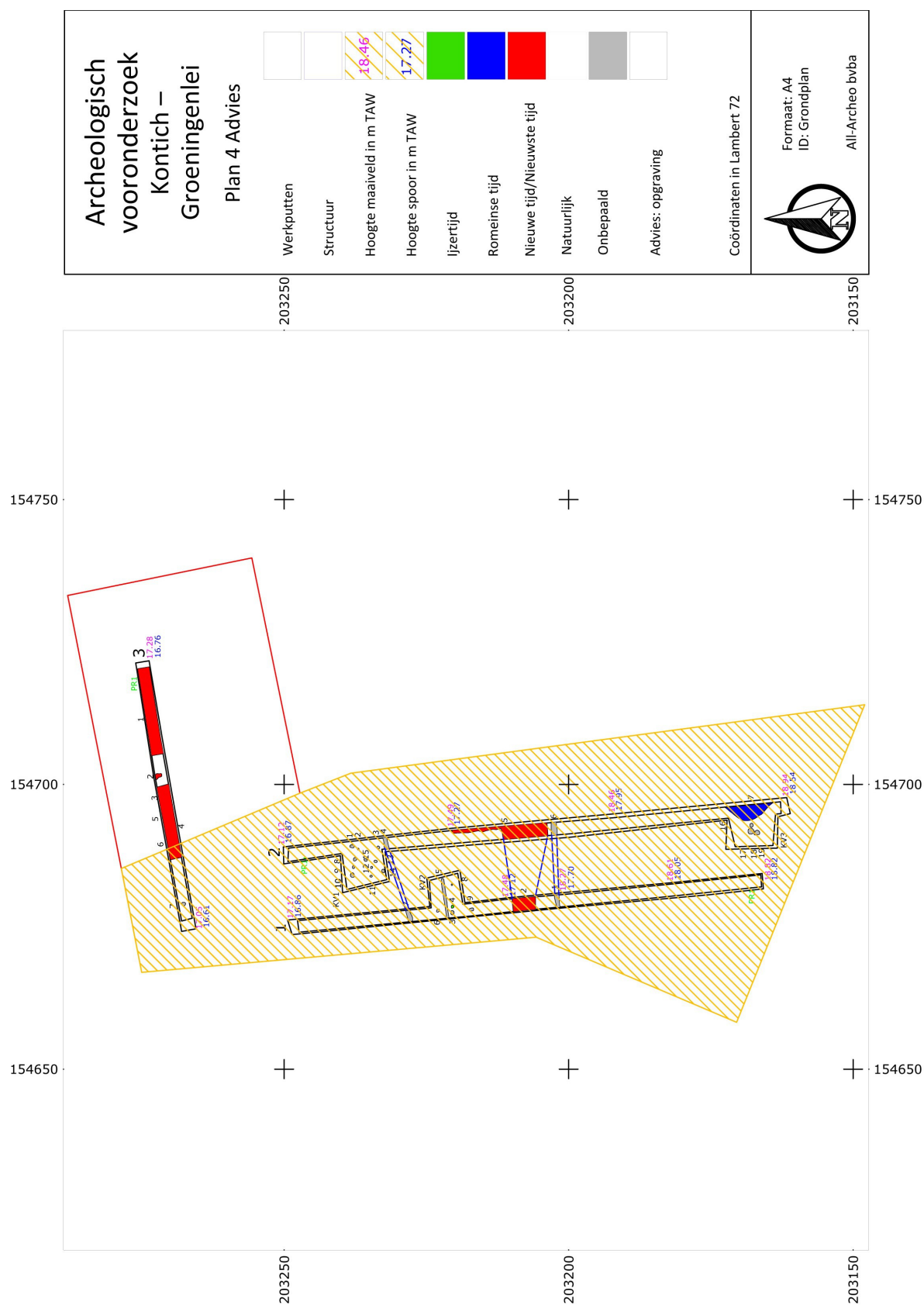

Fig. 26: Advieskaart met aanduiding op te graven zone (oranje gearceerd)

7 Bibliografie

7.1 Publicaties

Anseeuw, J., 1987: Gallo-Romeinse waterputten in Vlaanderen. Een status Quaestionis, *licentiaatsthesis* RUG.

Bauwens-Lesenne, M., 1965: Bibliografisch Repertorium der Oudheidkundige vondsten in de provincie Antwerpen (Vanaf de vroegste tijden tot de Noormannen), *Oudheidkundige Repertoria*, Reeks A: Bibliografische repertoria VI.

Cuyt, G., 1987: De bewoning rond Antwerpen tijdens de Gallo-Romeinse periode, in: Warmenbol E. (ed.) *Het ontstaan van Antwerpen. Feiten en Fabels*, 127-144.

Delaruelle, S./C. Verbeek/W. De Clercq, 2004: Wonen en leven op het HSL-traject in de Romeinse tijd (circa 50 v.C.-476 n.C.), in: C. Verbeek/S. Delaruelle/J. Bungeniers (eds.) *Verloren voorwerpen. Archeologisch onderzoek op het HSL-traject in de provincie Antwerpen*, Antwerpen, 189-258.

De Maeyer, R., 1979: De overblijfselen der Romeinse villa's in België. De archeologische inventaris, 2de deel, *Acta Archaeologica Lovaniensia* 18.

De Mulder, G./M., Van Strydonck 2008: Een 14C-datering van het urnengrafveld te Kontich/Duffelsesteenweg (provincie Antwerpen, België), *Lunula. Archaeologia Protohistorica* XVI, 61-63.

De Mulder, G., et al. 2012: Kontich-Duffelsesteenweg. IJzertijdcrematies onder een verkaveling, *Archeologie in de provincie Antwerpen* 11.

Goossenaerts, K., 1985: De Brons- en IJzertijd in het arrondissement Antwerpen. Een status quaestionis, *onuitgegeven licentiaatsthesis* KUL.

S.N. 1998: *Het speelhof* (Heemkundige kring van Boechout), jaargang 15, nr. 53.

Lauwers, F., 1971: Kontich: nieuwe situs?, *Archeologie* 1971-1, 17.

Lauwers, F., 1974(1): De Gallo-romeinse vindplaats op de Alfsberg te Kontich, *Annalen van het Congres in 1974 te Sint-Niklaas*.

Lauwers, F. 1974(2): Kontich: Romeinse overblijfselen, *Archeologie* 1974/2, 81.

Meex, F., 1972: De Urnenveldenkultuur in het gebied tussen beneden-Maas en Schelde in de IJzertijd, *licentiaatsthesis* KUL.

Meex, F., 1976: Grafheuvels en Urnenvelden in de Kempen, in *Archeologische kaarten van België*, 5.

Plomteux, G./R. Steyaert/L. Wylleman 1985: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Antwerpen, *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen* 10N2 (Ho-Ra), Brussel – Gent.

Rahir, E., 1928: *25 Années de Recherches*, Brussel.

Robberechts, B., 1998: Topografische spreiding van de landelijke bewoning in de Romeinse tijd in de Belgische Kempen en Haspengouw, *onuitgegeven licentiaatsthesis KUL*.

Troupin, G., 1992: Middeleeuwse bewoningssporen te Kontich (Antw.), *Archaeologia Mediaevalis* 15, 80-81.

Van Liefferinge, N., 2011: Resultaten van het proefsleuvenonderzoek aan de Groeningenlei in Kontich (prov. Antwerpen), *AS Rapportage* 2011-02.

Van Passen, R., 1964: *De geschiedenis van Kontich*, Kontich.

Verbeeck, H./R. Annaert 2007: Kontich - Duffelsesteenweg. Nederzettingssporen en een grafveld uit de vroege ijzertijd, campagnes 2005/2006 (provincie Antwerpen), *Lunula. Archaeologia Protohistorica* XV, 167-172.

Verbeeck, H., 1988(1): Onderzoek van postmiddeleeuwse aalput, *AVRA-werking* 1988, 29.

Verbeeck H. 1988(2): Opgravingen: Kontich, 4. Noodonderzoek Molenstraat nr. 39, *AVRA-werking* 1988, 27.

Verbeeck, H., 1993: Kontich: Opgravingen op het Sint-Martinusplein, *AVRA-werking* 1993, 66-69.

Verbeeck, H., 2006(1): Het archeologisch onderzoek te Kontich in 2006. Nederzettingssporen uit de vroege ijzertijd te Kontich, site Nachtegaalhoeve: vervolg onderzoek 2005, *AVRA Bulletin* 7, 92-99.

Verbeeck, H., 2006(2): Nederzettingssporen uit de vroege ijzertijd en een middeleeuwse put te Kontich, site Nachtegaalhoeve, *AVRA Bulletin* 6, 73-82.

7.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2014)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2014)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2014)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geopunt Vlaanderen (2014)
<http://geopunt.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2014)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

8 Bijlagen

8.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

8.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

8.3 Archeologische periodes

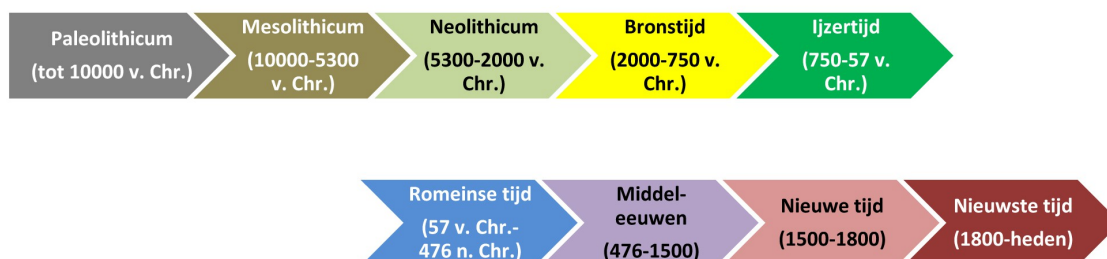

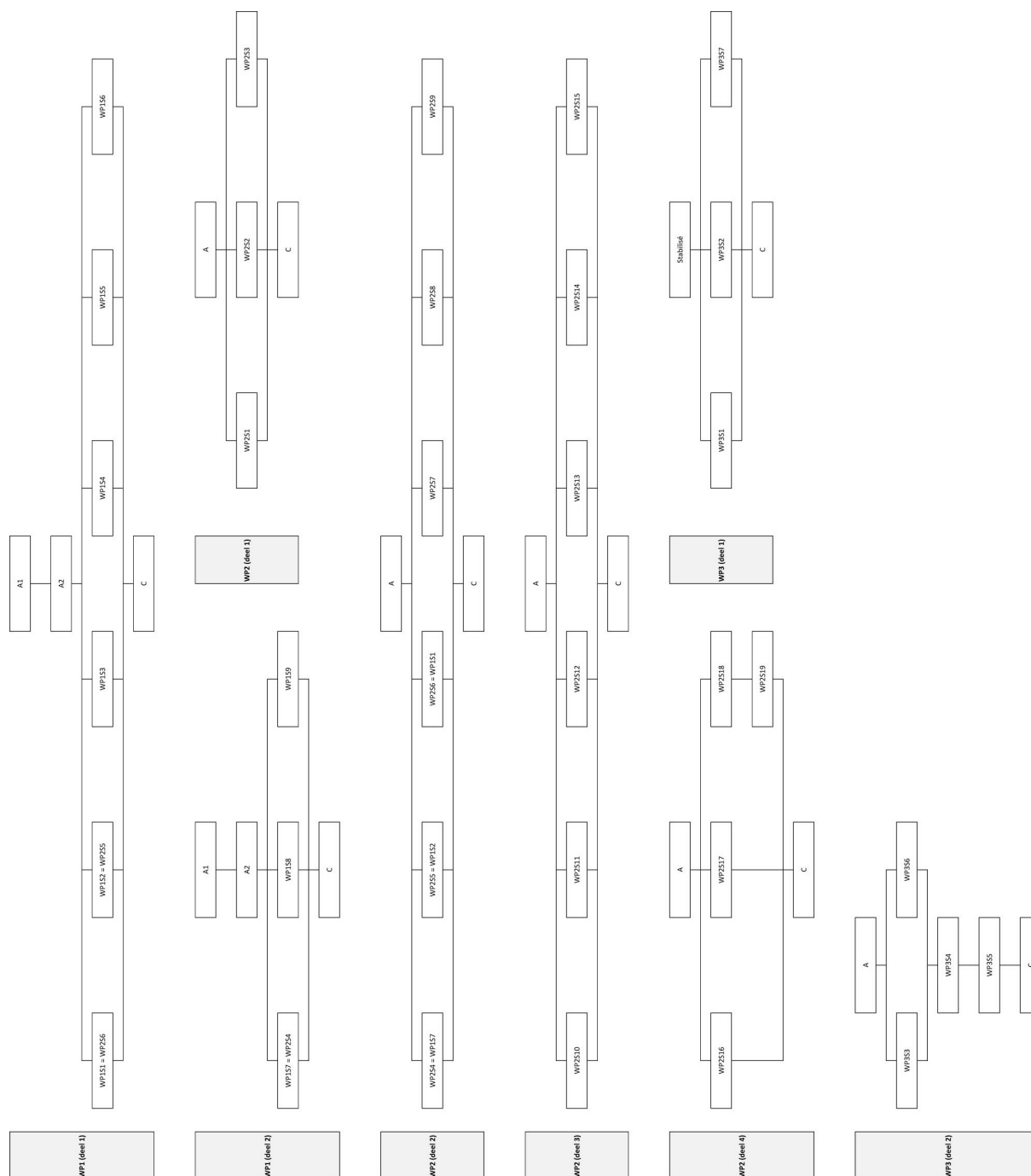
Fig. 27: Archeologische periodes

8.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering
 Plan 2: Detail
 Plan 3: Detail
 Plan 4: Advies

Tekening 1: Profieltekeningen

8.5 Harrismatrix

8.6 Sporenlijst

Werkput	Spoor	Kleur			Homogeen/heterogeen	Vorm	Interpretatie
		Donker/licht	Hoofdkleur	Bijkleur			
1	1	Licht	grijs		gevekt	langwerpig	greppel
1	2		grijs	geel	gevekt	langwerpig	verstoring

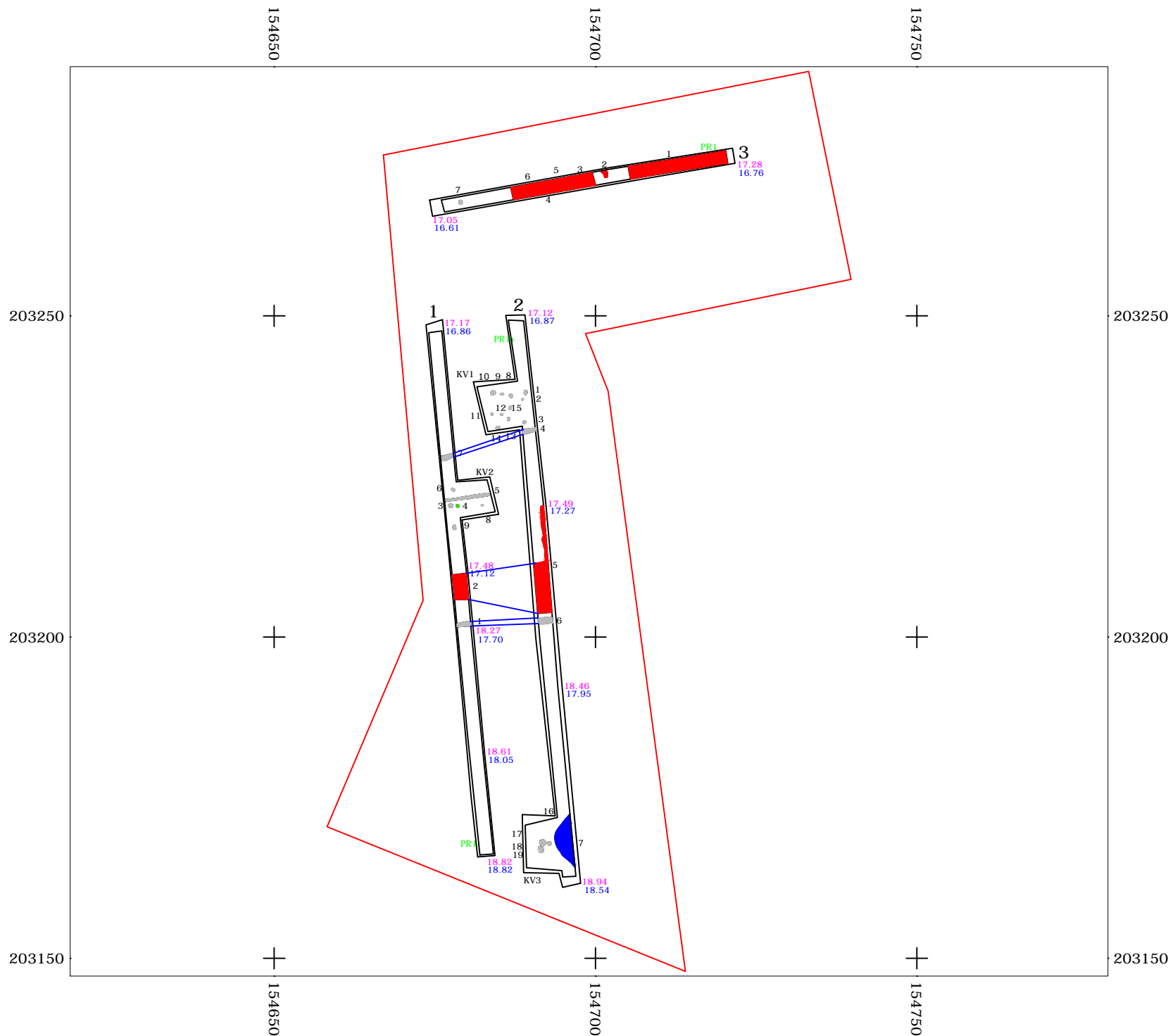
Werkput	Spoor	Kleur			Homogeen/ heterogeen	Vorm	Interpretatie
		Donker/ licht	Hoofd- kleur	Bijkleur			
1	3	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
1	4	Licht	grijs		gevekt	onregelmatig	paalspoor
1	5	Licht	grijs		gevekt	langwerpig	greppel
1	6	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
1	7	Licht	grijs		gevekt	langwerpig	greppel
1	8	Licht	grijs	geel	gevekt	rond	paalspoor/natuurlijk
1	9	Licht	grijs		gevekt	ovaal	paalspoor
2	1	Licht	grijs		gevekt	ovaal	paalspoor
2	2	Donker	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	3	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	4		grijs		gevekt	langwerpig	greppel
2	5		grijs	bruin	gevekt	onregelmatig	verstoring
2	6	Licht	grijs		gevekt	langwerpig	greppel
2	7	Licht	grijs		gevekt	onregelmatig	podstal
2	8	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	9	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	10	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	11	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	12	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	13	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	14	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	15	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	16	Licht	bruin	wit	gevekt	rond	paalspoor
2	17	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor
2	18	Licht	grijs	bruin	gevekt	rond	paalspoor
2	19	Licht	bruin		gevekt	onregelmatig	paalspoor
3	1	Donker	grijs	bruin	gevekt	langwerpig	verstoring
3	2	Donker	grijs	geel	gevekt	onregelmatig	kuil
3	3		bruin	geel	gevekt	langwerpig	verstoring
3	4		grijs		gevekt	langwerpig	greppel/bandenspoor
3	5		geel	bruin	gevekt	langwerpig	verstoring
3	6		bruin	geel	gevekt	langwerpig	verstoring
3	7	Licht	grijs		gevekt	rond	paalspoor

8.7 Vondstenlijst

Vondstnr.	Locatie		Inzamelingswijze	Aardewerk		
	Werkput	Spoor		Vaatwerk	Bouwmateriaal	Andere
V001	2	7	vlak	7	1	
V002	1	4	vlak	1		

8.8 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Kontich – Groeningenlei

Plan 1 Situering

Werkputten

Structuur

Hoogte maaiveld in m TAW

Hoogte spoor in m TAW

Ijzertijd

Romeinse tijd

Nieuwe tijd/Nieuwste tijd

Natuurlijk

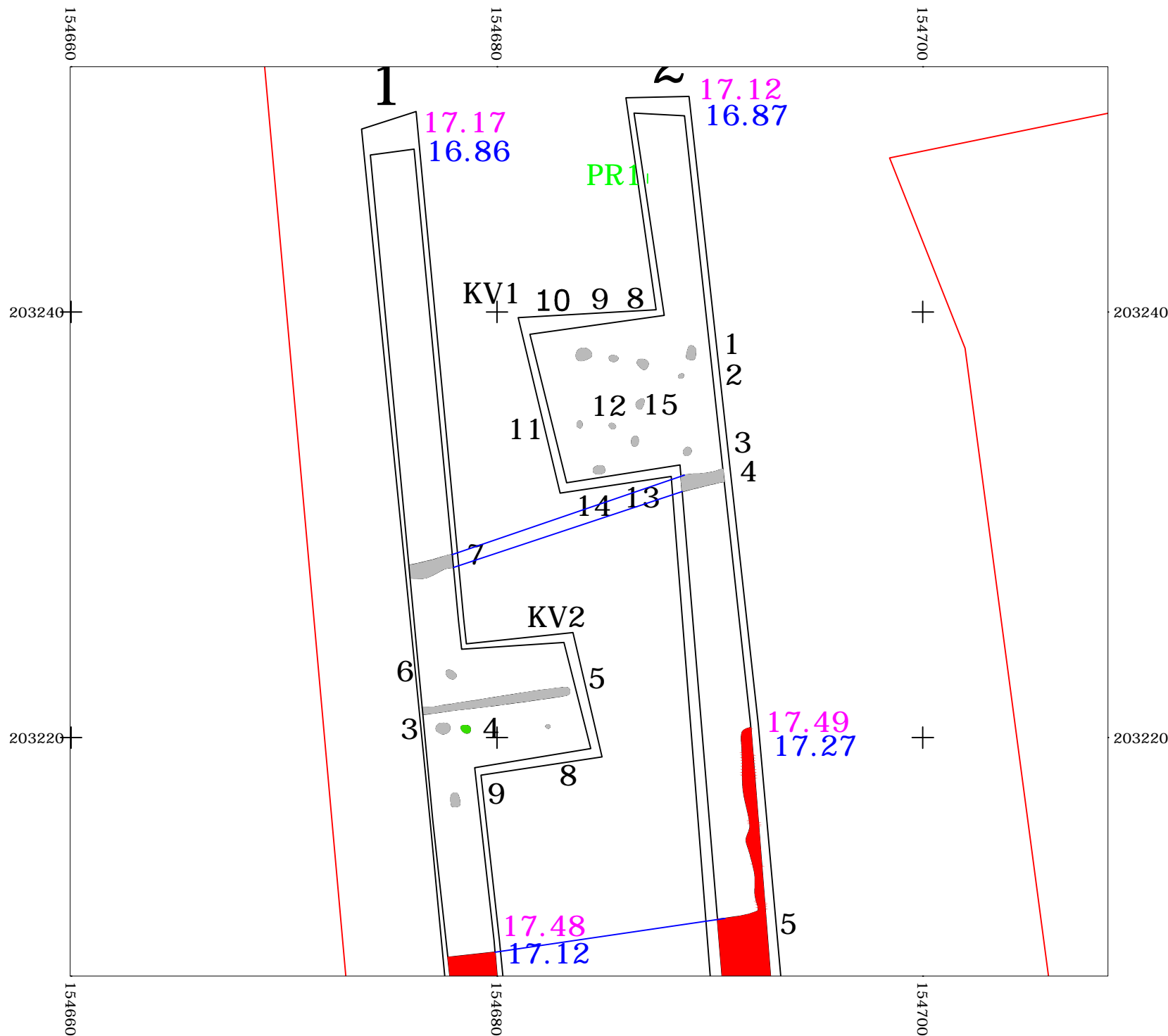
Onbepaald

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Kontich – Groeningenlei

Plan 2 Detail

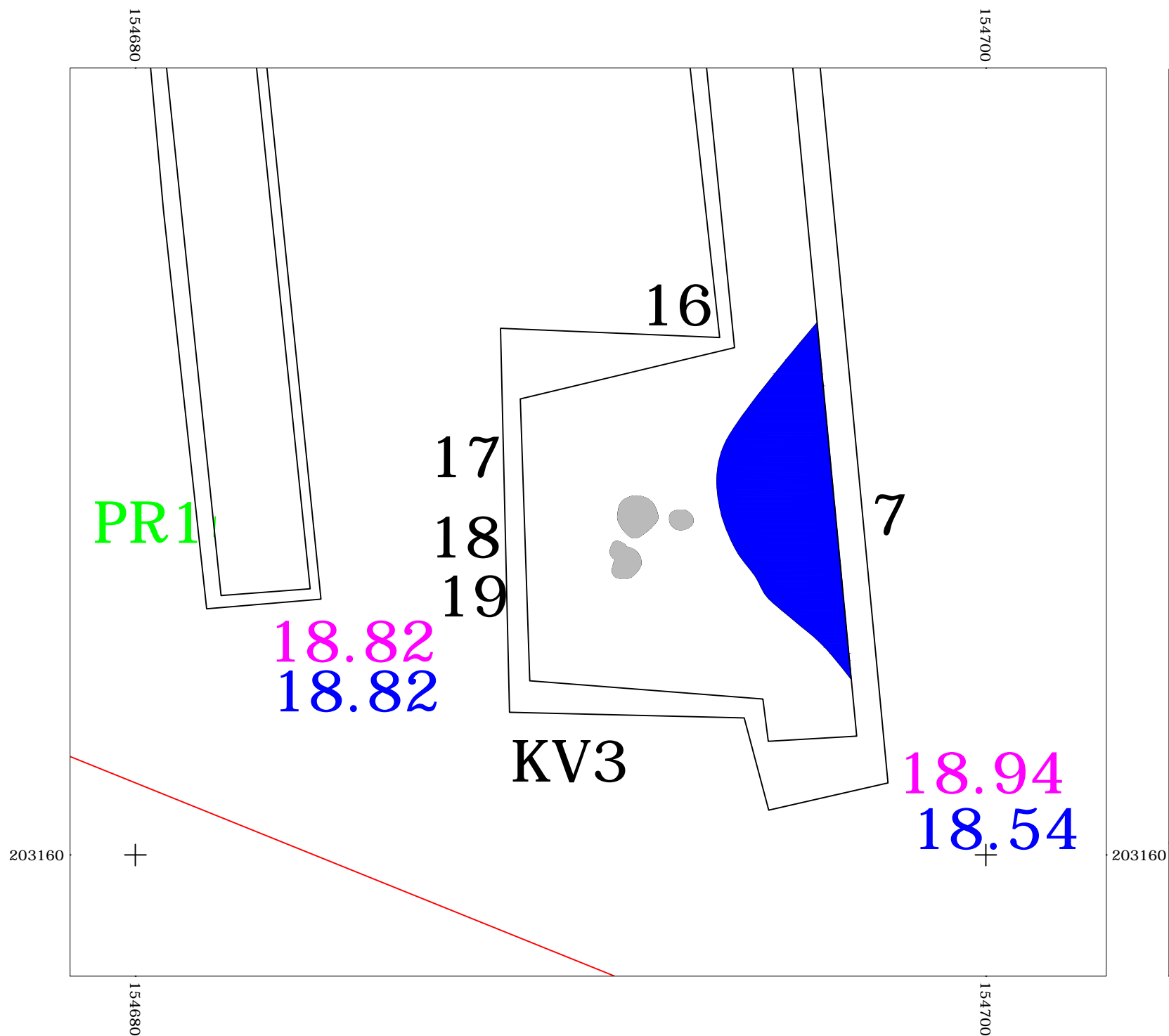
Werkputten	
Structuur	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Hoogte spoor in m TAW	
Ijzertijd	
Romeinse tijd	
Nieuwe tijd/Nieuwste tijd	
Natuurlijk	
Onbepaald	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Kontich – Groeningelei

Plan 3 Detail

Werkputten	
Structuur	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Hoogte spoor in m TAW	
Ijzertijd	
Romeinse tijd	
Nieuwe tijd/Nieuwste tijd	
Natuurlijk	
Onbepaald	

Coördinaten in Lambert 72

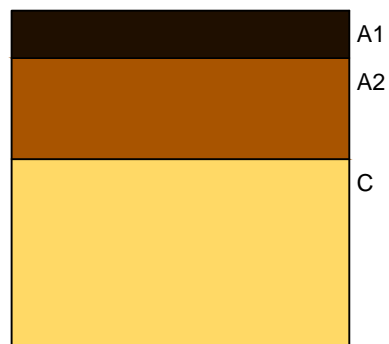

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

WP1PR1

WP2PR1

WP3PR1

1m